

Töjõuareaalid Euroopa äärealadel ja nende roll maailmamajanduses

ESPON rakendusuuringud ja sihtanalüüsid: FOCI, ATTREG, GEOSPECS, SURE,

Teemat tuleb käsitleda linnapiirkondade võtmes, hinnates funktsionaalseid töö-, teenuse-, elamu- ja haridusturu seoseid ja dünaamikat. Enamus ESPON uuringuid on lähenenud territoriaalsele analüüsile NUTS3 mõõtkavas ning eeldanud regionaalset tööturuareali. Seetõttu puuduvad enamasti NUTS3st linnapiirkonnaks sisse suurendamise mudelid. Täpsemaid töjõuareali ja tööpendelrände uuringud funktsionaalsetes geograafiates viis läbi FOCI, kuid nende uurimus lõpeb ajaliselt 2005. Aastaga, pealegi ei kuulunud Tallinna ja Eesti uuringu sihtalade sekka. Küll aga võib võrdlevalt öelda, et pendelränne Tallinna ja Tartu linnapiirkonnas on oluliselt kõrgem kui Hollandi või Saksa suurlinnades. Hollandi linnapiirkondlik pendelränne Randstadis on omakorda näiteks Müncheni linnapiirkonna omast intensiivsem, mis johtub Randstadi sisemisest mitmetasandilisest integreeritust (Eurostat SIRE andmebaas). Ka Vahemereregioonis, näiteks Torinos ja Ateenas on pendelränne oluliselt tagasihoidlikum kui Põhja-Euroopas. Siit saab ka üldistada Eesti konteksti, et mida olulisemad on struktuurimuutused ja dünaamilisem majandus, seda laiem ja intensiivsem on pendelränne töjõuarealis (FOCI).

Nii nagu mujal Euroopas, on pealinnad oluliseks sisserrände sihtkohaks noorematele tööealistele (ATTREG). Suurlinnapiirkondade lähedusse st eeslinnadesse ja satelliitlinnadesse on liikunud suurel hulgal inimesi kõigis vanuserühmades, mis pädeb ka Tallinna puhul. FOCI kinnitas 2000ndate kriisieelse perioodi uuringuga, et pealinnad on tagamaast tööhõiveindikaatoritelt tugevamad ja arenenud kiiremini. Tallinna ja selle tagamaal kasvas kriisieelsel ajal tööhõive tingituna kiirest majanduskasvust. Samas rõhutavad eksperdid, et üsna palju sõltub riigi makroökonomilistest trendidest. Kuivõrd Eesti puhul toodetakse 2/3 lisandväärtust pealinnas ja Harjumaal, pole vastassuunalised protsessid ka võimalikud.

FOCI järeldas suurlinnaregioonide ja nende tagamaa tööturu kohta järgmist (analüüsiperiood 1998-2005):

- Seosed ja suundumused on üsna selged, kuid need sõltuvad eeskätt riigi tööturu tingimustes ja asjaoludest.
- Majanduskasv soosis ühtlasi tööturu seisundi paranemist.
- Tootlikkuse erinevus suurlinnade ja nende tagamaa vahel oli üsna arvestatav, seda nii tootmis- kui teenusesektoris.

Mitmed uuringud (SURE, ATTREG, FOCI) rõhutavad ka teenusesektori kiiret arengut 2000. ja 2010. aastatel suhteliselt kiirema arenguga pealinnaregioonides ning ka konvergentsiregioonides.

Eritunnustega piirkondades, milleks Eesti käsitluses on saared ja hõreasustatud alad, on oluline aastaringse hõive hoidmine, kuivõrd laienenud on hooajaliste tööliste kasutamine asendiliselt ebasoodsamates piirkondades. Näiteks on Põhja-Soomes tekkinud üsna palju hooajalist ja pikemaajalist töörännet.

Hõreasustatud aladel, mis on edasi liikunud nutika spetsialiseerumisega, on tööhõive üldjuhul vähenenud, seda tingituna kõrgemast tootlikkusest, automatiseerimisest, mehhaniseerimisest ja tööprotsessi optimeerimisest.

Ehkki enamuses uuringutest osutub tööränne käsitlemine antud statistilistes territoriaalsetes ühikutes, NUTS3 võimatuks, on valdavalt neis nimetatud töö-pendelrännet üheks informatiivsemaks ja usaldusväärsemaks indikaatoriks linnapiirkonna arengute ja funktsionaalsete seoste hindamisel.